

EL NOU RAPTE D'EUROPA, UNA SÍNTESE DE LA POESIA DE LLUÍS ALPERA

Antoni Vidal Ferrando

L SEU DARRER LLIBRE DE POEMES, *EL NOU rapte d'Europa*, Premi de Poesia Ciutat de Sagunt Jaume Bru i Vidal 2008, Lluís Alpera es reafirma en el paper simbòlic d'heroi homèric que començà a assumir fa una quarentena d'anys: ell és un nou Ulisses. Ho deixa dit, de manera categòrica, des del primer poema, que és un bell homenatge a la figura paterna: "...el pare t'anava cisellant / aquell perfil de nou Ulisses que aviat / escamparia el vol talment una au migratòria".

D'un tarannà semblant al del seu progenitor - "patró sense vaixell...i trèmul d'aventures" -, Lluís Alpera farà de l'aventura una forma de vida. Especialment de l'aventura del viatge. Aquell nin que aprenia a dibuixar mapes imaginaris mentre passejava amb el seu pare "al llarg de la fina arena del Cabanyal i la Malva-rosa" acabarà per convertir-se en un viatger impenitent (ell en diu "au migratòria") que intentarà arribar als límits més seductors i més definitius de la passió, de la intel·ligència i de la llibertat. Quan Alpera començà a parlar d'Ítaca parlava, sobretot, de València, però, a poc a poc, Ítaca, endemés de València, serà el símbol de totes aquestes coses.

Lluís Alpera i les seves Ítaques. Arthur Terry explica que entre una de les primeres recorda la d'aquell poema extraordinari de Cavafis, que conta que el més important de qualsevol viatge és el camí. Després, a *Tempesta d'argent* (1986), "Ítaca és vista en termes més íntims, com a projecció del propi jo del poeta"; a *Els dons del pleniluni* (1990), "es veu reduïda a unes quantes coses senzilles" com "els llibres, les amistats i les possibilitats de l'amor". A partir

Ll. Alpera i la seua muller amb J. Palau i Fabre.

de *L'emperadriu d'Orient* (1992), “queda concebuda, no tant com un sol lloc, sinó com una varietat de situacions que potser existeixen tan sols dins la imaginació”.

Però, a *Els bells papirs d'Alexandria* (2003) - el darrer llibre de poemes de Lluís Alpera fins a la publicació d' *El nou rapte d'Europa* -, l'autor ja es mostrava rarament desencisat. Allà, Ítaca ja no era cap terra promesa ni cap somni ni cap dona ni res quotidiana, sinó una illa d'oliveres xacroses “enmig d'una terra rebregada pel sol i la pols acumulada”. Són versos que, d'alguna manera, podrien fer-nos pensar que el seu creador volia enterrar el mite. O en aquelles paraules que va escriure Sándor Márai, pocs anys abans de morir: “Ja no és possible cap “viatge” en el sentit d' Ulisses. Ara l'únic que puc fer és canviar de lloc”. Tot i que no acaba de ser d'aquesta manera.

Quan, al poema número vuit d' *El nou rapte d'Europa*, Lluís Alpera diu: “Esmaperdut ja el rumb d' Ítaca, potser el / darrer somni travessarà les aigües purificadores / arribant al port de Creta o al d'Alexandria” sembla que ve a confirmar que Ítaca era únicament un somni. Però, d'altra banda, també ens assabenta que no té cap intenció de deixar de somniar. Ni de donar-se per vençut. Ho confirma immediatament, en el següent poema del llibre: “No podem ajornar més el bell somni fins a un altre segle. / És l'hora de parlar de nou clar i ras, sense al·legories, / com un poble que comença ja a alliberar-se”.

Així, doncs, la seva Ítaca ideal ja no existeix, però Alpera, que continua essent Ulisses, no en pot ni en vol prescindir. El que cal, tal vegada, és tornar a començar. Després de moltes singladures per tota mena de mars (mars procel·loses, mars negres, mars de meduses, mars alegres, mars de l'amor, mars d'adéus, la mar verda dels seus propis ulls...), que, al capdavant, no són més que manifestacions múltiples de la mar d' Homer, Lluís Alpera se n'ha adonat d'una cosa: el viatge és molt llarg i la vida massa curta. Personalment, no tenim cap garantia de culminar-lo. Aleshores, després d'haver patit la soledat del navegant (“...Com m'ofega la basarda / de no arribar a cap port, d'haver-me de trobar sol / enmig de l'oceà...”) ha girat els ulls cap als seus i ha tornat a plantejaments pretèrits: potser hi ha més possibilitats de salvar-nos si ho intentam de manera col·lectiva. D'aquí que torni parlar especialment del poble o de la pàtria. (“no obtindrà el meu poble el seu just reconeixement?”. 0: “Pàtria meva ignorada a Europa”). Fet i fet, si Ítaca ja no existeix, encara som a temps de recrear-la.

Aquest seria un dels temes essencials d' *El nou rapte d'Europa*, on el poeta, a més d'avaluar la seva vida passada i actual, avalua

la viabilitat d'un projecte de país que mai no ha deixat de tenir al pensament. El que passa és que els seus dies s'han anat escurçant sense remei ("El viure ja se t'aprima / entre els canyars de la basarda / i fúcsies deslluïdes enmig dels ullals dels morts"). Lluís Alpera n'és conscient; i, davant aquesta realitat, reacciona a la seva manera. Més que mai, enyora la infantesa. El pare, la mare, l'antiga colla d'adolescents platgers. Aleshores la vida era com "una enorme poma ensucrada". Enyora la infantesa i enyora les dones: "Plou al pit una trèmula dolcesa / que recorda més d'una batalla d'engonals / i aquells triangles melosament vellutats".

D'altra banda, no pot evitar de tenir moments de desànim: "La misèria de nàixer i de morir te l'han donada / feta i ja saps ben bé que és inútil de rebel·lar-te..." Tot i això, Alpera no abandonarà mai del tot la seva èpica existencial: "Deixeu-me somniar també en absurds viatges / i impossibles llibertats". Novament el viatge com a forma de vida. Ben igual que la passió eròtica: "Esgotats els llavis, replets de besos, / retrobem la pell i la fúria cada colp més, / com si fóssem núbils / a la recerca del secret i l'èxtasi". Encara que amb menys intensitat que en altres ocasions, a *El nou rapte d'Europa*, un cop més, Lluís Alpera torna posar de manifest la seva condició de poeta de l'amor i del sexe.

En realitat, hem de seguir parlant de l'apoteosi dels sentits que és tota la poesia d'aquest autor. Hi ha una poderosa sensualitat que la presideix, i que es manifesta en forma de fruites, flors, aus, perfums, música, llum, colors, arbres i plantes de tota mena. Alpera escriu amb la ment, amb la seva vasta cultura de professor d'universitat; escriu a l'ombra hospitalària dels grans mestres que l'han precedit. Però, especialment, escriu amb el cos. Amb totes i cada una de les seves parts. No endebades el cos és el generador del camp semàntic més important de tots els que formen *El nou rapte d'Europa*. Hi trobam des de l'aorta al queix dels llavis, des dels mugrons als cabells, des del bescoll a la gola, des dels genolls als engonals. Però els mots que apareixen amb més insistència són "sang" ("la dolça sang de cada dia"), "ulls" ("l'avidesa dels ulls") i "cor" ("el cor tan sols ens resta"). Fins i tot jo no tenc cap problema de llegir "cor" quan ell escriu "ànima".

Ras i curt, la sang podria ser perfectament allò que dona vida, mentre els ulls evocarien l'espectacle del món, i el cor evocaria el centre vital del dolor i del gaudi. No endebades Alpera s'ha definit més d'un cop com un vitalista ("A la caça i captura dels llorers de la felicitat"). Precisament, després dels tres mots esmentats, els que repeteix amb més insistència a *El nou rapte d'Europa* són "vida" i

“mort”. Encara que, quan parla de la mort, el que fa, en realitat, és expressar el gran amor que sent per la vida.

Un amor per la vida que em recorda allò d'Eugénio de Andrade: “Acontenta't d'ésser, avui / demà / un altre dia, / aquesta llum breu”. Però Alpera ho expressa amb més èmfasi i, quasi sempre, és molt més rotund. Com quan parla del “dolor d'amar i de morir salvatgement”.

Però, tal com hem dit, en aquest llibre, l'autor va més enllà del seu propi jo. Ho apunta Jordi Llavina, al pròleg: “el més penetrant d' *El nou rapte d'Europa* és (...) la conciliació de la circumstància personal amb la col·lectiva”.

Així, doncs, un cop més, Lluís Alpera serà fidel a Lluís Alpera i ens mostrarà, sense embuts, la cara del poeta civil que mai no ha deixat de ser: “Si et disfresses de brau i raptés Europa, / no moriràs ni viuràs per atzar. / Els teus t'esperen en algun indret / de la roda del temps.” Una altra vegada el recurs dels mites i referents mediterranis i una altra vegada un viatge ideal; ara cap al nord, darrera la petja venerable dels seu mestre Salvador Espriu.

Perquè els vents que assolen el País Valencià (país de desfeta, desarbrat, de vespres malaltissos, segons Alpera) no poden ser més adversos. Tots vénen de ponent i s'abalancen sobre les essències més entranyables i més pures d'aquesta terra, dels seus fills i de la seva història. Són vents d'indignitat i d'extermini: “De tant petita i humiliada, la meua terra / llinda amb el cementeri dels negres presagis”. Alpera ho diu amb rotunditat. Com si, pràcticament, s'haguessin esgotats tots els projectes de poble, tant els reals com els imaginaris. Ho diu i s'interroga: “En quin cantó de la desfeta abandonarem / les torxes i els vells coratges irreductibles?”

Però ell no. Ell conservarà fins al final l'esperit de lluita i la capacitat d'estimar i de dissentir. Tot i que els signes no són gaire propicis (massa bords, massa covards, massa filisteus), ens convida a trencar les cadenes, a desenterenyinar els horitzons, a dinamitar vergonyosos silencis, a estrènyer dents i punys. Ens convida a plantar cara als voltors de la cort, a les dinàmiques imposades pels vells amos i pels nous mandarins de la democràcia.

Potser caldria tornar raptar la bella Europa. Temps endarrera, ja ho havia fet Zeus, després de transformar-se en un bou blanc, que pasturava mansament vora una platja, on ella collia flors amb les dames del seu seguici. Molts, després, l'han raptada de nou. Ara mateix, aquella Europa que l'autor recorda com “un bany de roses i de buguenvil·lees” ha caigut a mans d'una colla de jacobins i de mercaders. Tot gent hostil i deshumanitzada.

Lluís Alpera se'n lamenta. Durant anys, totes les possibilitats de tornar a Ítaca - és a dir, de redreçar el país - passaven pels braços protectors d'aquesta Europa malaguanyada i desdenyosa, que "capgirada pels raptors, / obnubila l'esperança dels pobles menuts". El poeta l'esmenta com aquell que esmenta una mare: "Fa anys perdérem la mare que posava / entre els llençols d'Europa els poms olorosos d'espí-gol". O quasi bé com el que desitja un cos de dona: "Des dels escassos mugrons amb què la república em va alletar, / sempre t'he cobejat, oh ingrata Europa". Fins i tot l'arriba a associar indirectament amb l'experiència eròtica ("Potser qualque *bella ragazza* bastirà / una columna de síl·labes més fermes / capaç de trencar les múltiples presons de vidre / que ens impedeixen aconseguir el talismà d'Europa"). De la mateixa manera, que, segons Arthur Terry, ja associava l'experiència eròtica a la idea d'una pàtria, a *El magre menjar* (1963). Perquè quan Alpera parla d'una *bella ragazza*, ja sabem en què pensa.

Al final, *El nou rapte d'Europa* podria ser perfectament la síntesi de tota la poesia alperiana. Tant des del punt de vista formal com des del punt de vista temàtic. Ara ja no caldria que Lluís Alpera signàs cap llibre. Encara que no ho fes, qualsevol dels lectors que el segueixen hi sabria identificar la seva veu. Una veu que, a moments, pot resultar excessiva o massa directa; però que, sobretot, és contundent, passional, seductora i, fins i tot, titànica. Té aquests mèrits, i té el d'haver sabut destil·lar, amb àlgebra i amb saviesa, les essències d'una llengua i d'un poble. El d'haver sabut convertir els grans reptes personals i col·lectius en pregunta, en rebel·lia, en memòria, en meravella, en un dels cants més bells i més febrils de l'actual poesia catalana.